

# POMM1083

## Suomen kielen ja kirjallisuuden pedagogiikka (5 op)

Palautteenanto + tuottamis- ja tulkitsemistaitojen arviointia

Päivi Torvelainen

(osa dioista Heinonen ja Hankala)



Kuvat Pixabaystä



Tänään  
tavoitteena

- Arviointi- ja palautetaitojen harjaantuminen
  - Oppilaiden tekstien palautteenanto
  - Oman tulkitsemis- ja tuottamistaidon arviointi kriteeriviitteisesti

To 31.10. opetus alkaa klo 10.00

# Tähän jäätii omassa ryhmässä 3.10.

Ymmärtämisen/tulkinnan  
harjoittelu  
- > lukustrategiat

## Sujuvuuden harjoittelu

Esim.

Mallin antaminen (-> kokemus  
sujuvasta lukemisesta)

Toistava lukeminen (-> toiston  
myötä sujuvuus paranee)

Avustettu lukeminen (-> yhtä  
aikaa luetaan, kokemus  
sujuvuudesta)

Parilukeminen/vuorolukeminen

Lukuvartti

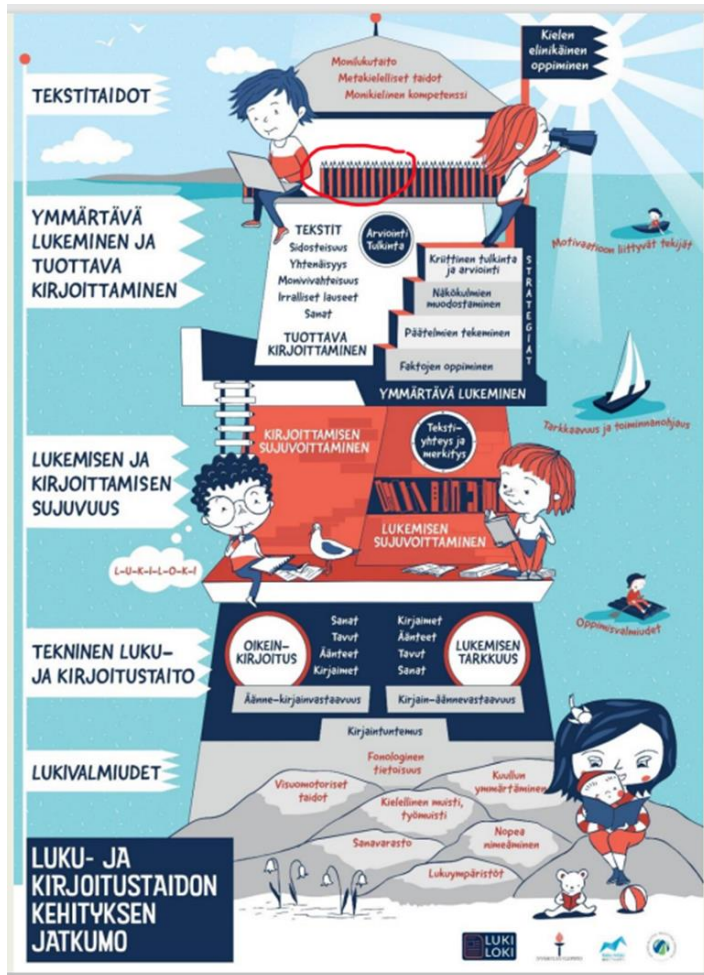
Kuoroluenta

[ReadDrama – ReadDrama -hankkeen  
kotisivut \(nmi.fi\)](https://www.nmi.fi/)



19.9.2024 Merja Kauppinen & Mari Hankala

# Mikä on jäänyt mieleen? Miten hahmotatte tekstien tuottamisen ja tulkitsemisen kokonaisuutta nyt?



## Monilukutaito: tekstien tuottaminen

Mari Hankala & Sanna Mustonen  
3.10.2024



Tekoälykin näköjään vasta opettelee kirjoittamista...

## Kulttuuri- ja kirjallisuuskasvatus

POM-AI-suuryryhmä 10.10.2024

merja.a.kauppinen@jyu.fi

# Pienryhmissä

a) Lue alla olevat 5.-luokkalaisten tekstit. Pohdi ja kirjoita muistiin jokaisen tekstin osalta, mistä kaikesta voisit antaa palautetta kirjoittajille.

b) Päättävä havaitsemistasi vahvuuksista ja kehittämiskohteista yksi vahvuus ja yksi kehittämiskohde jokaiselle kirjoittajalle. Nämä olisivat tärkeimmät asiat, jotka antaisit kirjoittajalle palautteena.

- Ryhmät/parit 1 ja 2 Korvatunturi pulassa
- Ryhmät/parit 3 ja 4 Kumma
- Ryhmät/parit 5 ja 6 Doctor Who ja Känni Slitheen

- Vertailkaa, mihin tekstissä huomionne kiinnittyi suhteessa 3.10. opittuihin asioihin (ks. seuraava dia).
- Keskustelkaa valitsemistanne vahvuuksista ja kehittämisen paikoista. Päättäkää, mikä olisi yhteinen palautteenne (yksi vahvuus ja yksi kehittämiskohde) tekstin kirjoittajalle.
- Palautteenne avuksi tutustukaa 6. luokan päättöarvioinnin kriteereihin tekstien tuottamisen osalta

[Perusopetuksen arvosanakriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi 0.pdf \(oph.fi\)](#)

# Mihin kiinnittää huomiota ja missä kirjoittamistaidon tai -prosessin vaiheessa?

(Koottu Mirja Tarnaselta)

- Tehtävänannon noudattaminen
  - tehtävänannon mukainen tekstilaji ja rajaus
- Sisältö / kirjoittajan ajatukset
  - sisällön relevanttius, johdonmukaisuus, tekstilajin vaatimat piirteet, esim. perustelujen kattavuus
- Jäsentely/rakenne/käsittely
  - tekstin rakenne, sidosteisuus ja tarkoituksenmukaisuus
  - otsikon sopivuus
- Kieli
  - lauserakenteiden käyttö, viittaukset, sanaston käyttö (osuvuus, tarkkuus, laajuus), fraasit ja idiomit
- Tilanteeseen sopivuus ja tyyli
  - kirjoittajan ääni ja sen viestivyyt
  - myös tekstilajikohtainen tyyli, esimerkiksi muodollisuus- ja kohteliaisuusasteen osoittaminen
- Kielenhuolto/oikeinkirjoitus/konventiot
  - mm. oikeinkirjoitus, asettelu ja käsiala

## ”Tappajapalaute”

(Ekström, N. 2008. *Tarvitaanko muutakin kuin hyvät lukulasit?*  
Teoksessa *Luova laji. Näkökulmia kirjoittamisen tutkimukseen.*)

Usein määrällisesti musertavan runsasta ja/tai epätarkkaa eikä sisällä vinkkejä, miten voisi parantaa tekstiään.

*Upeaa! Loistavaa! 10–. Mitä sitten?*

Ei tämä kerro mitään. Mistä miinus tulee?  
Mistä positiiviset kommentit?



# Palautteen rakenne – ”palautegenre”

## Arviointi

- Palaute sovituista piirteistä
- Annetun arvosanan perustelu
- Minkä tasoiseksi arvioin tekstisi?

## Lukijapalaute

- Lukijakokemuksen kuvaus
- Sisältöön liittyvät kommentit
- Miten minä lukijana koin tekstisi?

## Valmentaminen

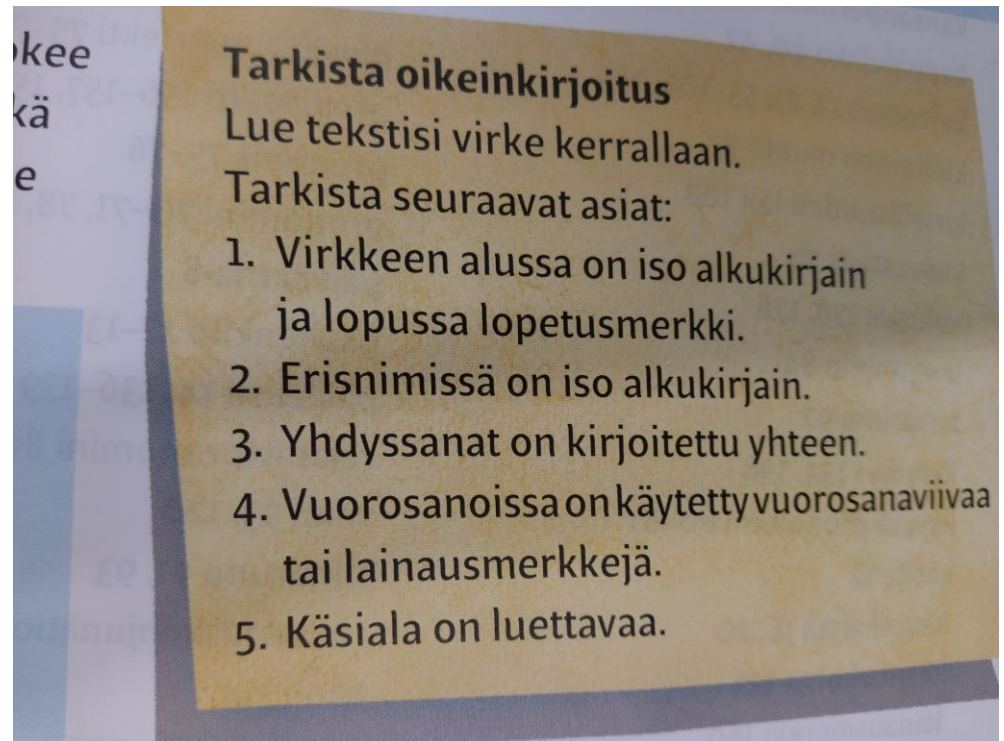
- Ehdotukset seuraavaa kertaa varten
- Mihin sinun kannattaisi keskittyä taitojesi kehittämisen kannalta?

Smith 1997

# Kertomuksesta ja oikeinkirjoituksen tarkistuksesta

## 5. luokkalaisille (Kipinä 5, s. 125, s. 185)

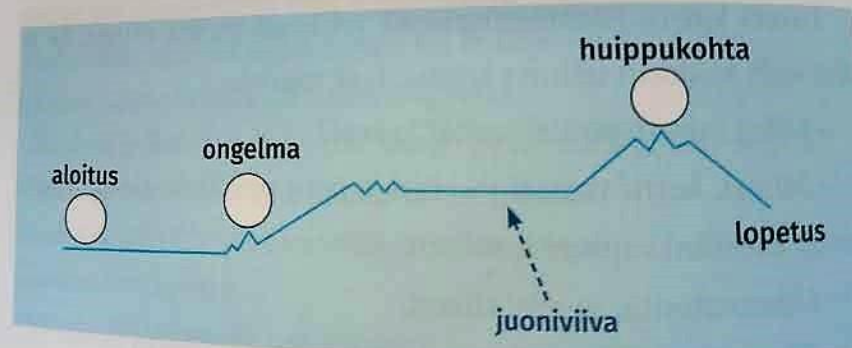
- ”Kertomus on tekstilaji, jossa toiminta ja tapahtumat ovat pääosassa. Kertomuksessa on tavallisesti alkutilanne, keskikohta, käännekohta ja loppuratkaisu. Joskus kertomuksessa voi olla myös sanoma tai opetus.”



# Sadun rakenne 3. luokkalaisille

## Sadun juoni

Tapahtumat muodostavat sadun juonen. **Juonen** avulla kerrotaan tarina alusta loppuun. Alussa esitellään **henkilöt, tapahtumapaikka** ja jokin **ongelma**. Ongelma yritetään ratkaista. Saduissa ratkaisua yritetään usein kolme kertaa. Lopuksi ongelma ratkeaa ja satu päättyy yleensä onnellisesti. Sadussa voi olla **opetus**.



# Havaintoja opettajien kirjoittamista tekstipalautteista Korvatunturille ja Doctor Wholle: havainnollisuus ja yksityiskohtaisuus

(Kauppinen & Hankala 2013)

- Usein kehutaan onnistumisista ja osoitetaan missä on kehitettävää:
  - *Todella mukavaa luettavaa.*  
*Kirjoitat sujuvasti juonellista eteenpäin menevää tarinaa.*  
*Osaatko vuorosanamerkinnät jne.*  
*Oikein hyvä!*  
*Pitäisikö miettiä tiiviimpää tarinankerrontaa?* (Korvatunturi)
  - *Muista lukea tarinasi ennen kuin palautat sen. Voisiko siihen vielä lisätä selventäviä sanoja enemmän? Oli vaikea pysyä tarinassasi mukana.* (Dr Who)
  - *Käsiala!!! Vielä pitää kerrata oikeinkirjoitusasioita. Tarkista aina, että lause päättyy pisteeseen ja alkaa isolla kirjaimella. Olet kirjoittanut sinua kiinnostavasta aiheesta.* (Dr Who)

**MUTTA...**

- konkreettiset ja havainnollistavat elementit puuttuvat lukuun ottamatta muutamaa poikkeusta
  - *Huomaa, että luet paljon – käytät rikasta kieltä, elävöität tekstiä vuoropuhelulla. **Rengastetut sanat oivia sanavalintoja.** [opettaja rengastanut tekstiä onnistuneita sanavalintoja] **Vältä sitten-sanan toistoa.** Käsialaan ja luettavuuteen kiinnitä huomiota. (Korvatunturi)*
  - - - *Jotta lukijakin pääsisi tarinaan mukaan, sinun pitäisi kertoa, kuvailla, **selittää enemmän esim. mikä on tardis, aikalordi** - - (Dr Who)*
  - - - *Muistathan kuitenkin, että alkaa-verbin jälkeen tulee perusmuoto: alkaa tehdä jotakin, esim. tietäjä alkoi lukea loitsua (Sen sijaan kirjoitetaan ruveta tekemään). - - (Korvatunturi)*
  - Huom! Useat opettajat totesivat että kävisivät Dr Who -tekstin suullisesti läpi oppilaan kanssa

## *Opettajien ja opettajaopiskelijoiden (N=27) antamien arvosanojen jakaumat*

(Kauppinen & Hankala 2013)

|              | Ei numeroa | 4- – 4½ | 5 – 5½ | 6- – 6½ | 7- – 7½ | 8- – 8½ | 9- – 9½ | 10- – 10 |
|--------------|------------|---------|--------|---------|---------|---------|---------|----------|
| Doctor Who   | 1          | 1       | 6      | 16      | 3       |         |         |          |
| Kumma        |            |         |        | 1       | 24      | 2       |         |          |
| Autiosaari   |            |         |        |         | 8       | 16      | 3       |          |
| Korvatunturi |            |         |        |         |         | 1       | 12      | 14       |

# Arviointi/palaute, kirjoittamisprosessi

## OPS 2014 arvioinnista

”Perusopetuslain mukaan oppilaan arvioinnin tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää oppilaan edellytyksiä itsearviointiin. Oppilaan oppimista, työskentelyä ja käyttäytymistä tulee arvioida monipuolisesti. Nämä tehtävät ovat perusopetuksen arviointikulttuurin kehittämisen lähtökohta.”

- ✓ konkreettisuus, kannustavuus, yksilöllisyys
- ✓ prosessin eri vaiheissa erilaista palautetta
- ✓ opettajan ja vertaisten palautetta, itsearviointia, mahdollisten muiden lukijoiden palautetta

# Kirjoittamistehtävän piirrekuvaus

Tavoitetekstilajiin tutustuttaessa tai kirjoittamista suunniteltaessa laaditaan kuvaus siitä, mitä kirjoitustehtävältä odotetaan. Lomakkeeseen kuvataan oppilaiden iän ja tavoitetaso mukainen määrä piirteitä, joihin arvioinnissa kiinnitetään huomiota.

Tavoitetekstilaji \_\_\_\_\_

Opettajan arvio piirteiden toteutumisesta tekstissä

Tekstilajille ominaiset rakenneosat (kappaleet, kuvat, luvut, tekstinosat ym.)

- ☐ kiitettävästi
- ☐ hyvin
- ☐ välttävästi
- ☐ ei merkkejä tavoitetekstilajista

Tekstilajille ominaiset lausetyypit ja esitystapa (persoonaa, aikamuoto, tapaluokka, kerrontaratkaisu, virkkeiden pituus, vaihtelevuus tai tarkoituksenmukainen toistuvuus, suhde lukijaan)

- ☐ kiitettävästi
- ☐ hyvin
- ☐ välttävästi
- ☐ ei merkkejä tavoitetekstilajista

Esitustavan johdonmukaisuus ja seurattavuus (asioiden esittämisjärjestys, asioiden välisten yhteyksien osoittaminen)

- ☐ kiitettävää
- ☐ hyvää
- ☐ välttävää
- ☐ viesti ei välity

Sanasto, ilmaisu

Sanat yksinkertaisia ja merkitykseltään ylimalkaisia (esim. mennä, kenttä)

Sanat tarkoituksenmukaisia ja merkitystä täsmentäviä (esim. pyöräillä, jalkapallokenttä)

Sanat osuvia, ehkä omintakeisia (esim. viluhtoa, ruohotatami)

- ☐ kiitettävästi
- ☐ hyvin
- ☐ välttävästi
- ☐ ei merkkejä tavoitetekstilajista

Valmiita  
arviointimalleja  
löytyy  
oppikirjoista.

Kirjoittajan  
omien ajatusten  
kuuleminen?  
Mitä ajattelen  
tekstistä? Mikä  
siinä on parasta?  
Mihin tarvitsisin  
apua?

# Arvostelun rakenne

20a

TEOKSEN TIEDOT

JUONEN  
JA TEEMAN  
ESITTELY

MIELIPIDE  
JA PERUSTELU

Kirjan nimi: Tarkoitettu  
Kirjatyyl: Sci / fantasia

Kirjailija: Aily Condie  
Päähenkilö: Cassia

Juoni: Ihmiset asuvat tulevaisuuden maailmassa. Yhteiskunta tekee heidän puolestaan kaikki päätökset, kuten mitä syöt, puut tai kenestä tulee parisi. Uudessa ihmiskunnassa ei enää ole rikollisuutta. Ihmiset elävät tasan 80-vuotiaiksi. Cassia haluaa tehdä omia päätöksiä ja niinpä hän vaaritaan saaman runon kannustamana ryhtyy kapinoimaan...

Mielipide: Kirja muistutti aika paljon Nälkäpelin kaavaa, mutta joissakin kohtaa oli tosi mielenkiintoinen.

20b

| Merkitse ruutuun K [kyllä], jos arvostelussa on mainittu lainen osa, merkitse E [ei], mikäli osaa ei ole. | Kyllä | Ei |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|----|
| <b>Sisältö</b>                                                                                            |       |    |
| arvion kohde esitellään                                                                                   |       |    |
| tekijä mainitaan                                                                                          |       |    |
| teoksen nimi mainitaan                                                                                    |       |    |
| <b>Arvioinnin kohteen sisältöä kerrotaan</b>                                                              |       |    |
| parin yksityiskohdan verran                                                                               |       |    |
| laveasti ja juonen käänteet paljastaen                                                                    |       |    |
| sisältöä valotetaan koukuttavasti mutta liikaa paljastamatta.                                             |       |    |
| <b>Arvioinnin kohteesta esitetään arvio</b>                                                               |       |    |
| jota ei perustella                                                                                        |       |    |
| joka perustellaan mielilymyksillä                                                                         |       |    |
| joka perustellaan havainnoilla teoksen yksityiskohdista                                                   |       |    |
| tai joka perustellaan vertailemalla toiseen teokseen.                                                     |       |    |
| <b>Ilmaisu</b>                                                                                            |       |    |
| asiantuntijasanaa (juoni, päähenkilö...)                                                                  |       |    |
| ajattelu-, sanomis- ja modaaliverbejä                                                                     |       |    |
| yhdyssanoja ja johdoksia                                                                                  |       |    |
| vertauksia                                                                                                |       |    |
| muita kielikuvia, kuten metaforia                                                                         |       |    |
| sidoskeinoja (pronominit, sidossanat)                                                                     |       |    |
| <b>Muita huomioita:</b>                                                                                   |       |    |
| Arvosana:                                                                                                 |       |    |

## 4. luokan opettajan ”pitkääaikaisviesti” vihkon etusivulla

Hei. Nyt olen nähnyt, että osaat kirjoittaa lauseita. Hienoa! Koko lokakuun ajan seuraan vihkostasi seuraavia asioita:

- ison kirjaimen käyttö lauseen alussa ja lauseen lopetusmerkin käyttäminen (. !?).
- kirjoitusvirheiden omatoiminen korjaaminen
- ohje: lue lauseesi kotona ääneen; korjaa, jos on korjattavaa!
- Näytä, että osaat nämä asiat. Seuraan niitä. Saat palautteen lokakuun lopussa.
- Yritetään! terveisin Vihkovaltakunnan virallinen kynänpitäjä Tarja ja Valvojaritari Nasu.

# Vertaispalaute

## Haasteita

- Ei arvosteta
- Ei sitouduta
- Voi jäädä vähäiseksi ja epämääräiseksi

### Vertaispalauteen ohjaaminen

Suhteen taso: luottamuksen rakentaminen  
Tehtävän taso: mistä ja miten annetaan  
palaute



## Hyötyjä

- Saadaan lisäyleisö kirjoittamiselle
- Saadaan palautetta samassa tilanteessa olevalta
- Osallistaa kirjoittajaa aktiiviseksi
- Opitaan erittelemään tekstiä
- Opitaan toisten kirjoittamisesta ja teksteistä
- Opitaan palautteen vastaanottamista ja hyödyntämistä



Kirjoittaminen on  
ehkä vähän  
helpompaa kuin yksin,  
koska tulee ideoita  
kaikilta. Niin  
kirjoittaminen tulee  
paljon  
monipuolisemmaksi.

Jos joku on keksinyt  
meidän ryhmässä  
tosi hyvän  
ajatuksen, niin  
sitten muut on  
tsempannu, että  
vähä hyvä idea.

Mun mielestä yhdessä  
kirjoittaminen on paljon  
parempaa kuin yksin  
kirjoittaminen, kun muut  
antaa mielipiteitä ja  
kertoo, miten tekstiä vois  
parantaa. Jos kirjoittasi  
yksin, niin ei olisi kukaan  
auttamassa.

# Lukutaidon osia/tasoja kognitiivisen näkökulman mukaan (Grünthal 2020, Kauppinen 2010)

L  
U  
K  
U  
S  
T  
R  
A  
T  
E  
G  
I  
A  
T

- **Tekninen lukutaito/dekoodaus (mekaaninen lukutaito)**

- Kirjain-äännevastaavuus, kirjainten yhdistely ja purkaminen -> merkitykset
- Sanatarkka lukeminen (yksityiskohdan muistaminen)

Sujuva lukeminen

- **Ymmärtävä lukutaito**

- Pystyy kertomaan omin sanoin lukemastaan

- **Erittelevä lukutaito**

- Pystyy näkemään yksityiskohdat suhteessa kokonaisuuteen ja tekemään päätelmiä tai vertailuja (syy-seuraussuhteet)

- **Tulkitseva lukutaito**

- Ymmärtää tekstin symbolisia tasoja ja kielen tyylikeinoja, täyttää tekstin aukkoja

- **Arvioiva, kriittinen lukutaito**

- Pohtii tekstin sisältöä suhteessa muuhun asiasta saatavilla olevaan tietoon, arvioi tekstin kirjoittajaa, julkaisumuotoa ja -foorumia -> tekstin tiedon kyseenalaistaminen tarvittaessa

- **Luova lukutaito/ soveltava lukutaito**

- syntyy uusia ajatuksia ja vaihtoehtoisia toimintatapoja

Vertaisryhmän  
tuki

Opettaja  
ohjaajana/  
mallintajana

Limittäisyys,  
lomittaisuus

---

# Pareittain: Novellin lukukokemuksen jakaminen

Peruskysymys: Millainen olo minulle tekstistä tuli? Mitä teksti yrittää tehdä minulle?

- Valitkaa esim. pixabaysta kuva, joka kuvaa parhaiten tunnelmaa, jonka teksti sinussa herätti.
- Näyttäkää kuvat toisillenne.
- **Kumpikin selittää vuorollaan kaksi minuuttia ilman että toinen keskeyttää.**
- Kun molemmat ovat selittäneet, voitte keskustella hetken. esim. kysellä toisiltanne niistä asioista, joita kuulitte.



Kokemus jaetaan kuvan avulla ja samalla tehdään kuunteluharjoitus

- 
- **Peruskysymys:** Mitä teksti käsittelee? Miten käsiteltyyn asiaan suhtaudutaan tai miten se esitetään (esim. varma-epävarma-totuudellisuus)?

-> Alkukartoituksen kysymys **Mitä novelli kertoo tytöstä?**



# Tulkinnan kriteeriviitteinen arviointi

---

Pohdi itse tai parisi kanssa yhdessä, montako pistettä vastauksestasi kertyy.

Max. 3 p.

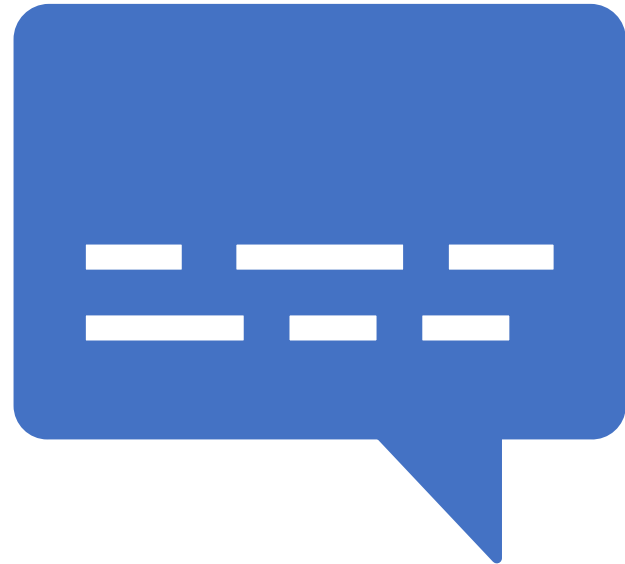
- 3 p. Ongelmien käsittelystä (itsetuhoisuus, anoreksian oireita, ehkä inesti, äidin kontrolli/huoli) ja seksuaalisuus liian varhain -itseinho (metaforan ymmärtäminen)
- 2 p. Tytön kasvusta/identiteetin rakentamisesta suhteesta seksuaalisuuteen, itsetuhoisuus
- 1 p. ei pelkkää referointia; oltava jotakin ongelman kuvausta (ei syö, ahdistunut, vaikeaa kasvaa, teini-ikä)
- 0 p. sisällön referointi, esim. tyttö juoksee metsään.

# Tulkinnan (havaintojen) ”pohjan” löytäminen tekstistä

---

- Peruskysymykset: Millaisista osista/muodoista teksti koostuu? Miten eri osat/muodot palvelevat tekstin tavoitetta? Millaisia kielen rakenteita ja sanastoa tekstissä on? Miten ne palvelevat tekstin tavoitetta?

-> Alkukartoituksen kysymys: **Mitkä seikat voivat tehdä tekstistä vaikean tulkita?**



# Tekstin piirteiden havaitsemisen kriteeriviitteinen arviointi

---

Pohdi itse tai parisi kanssa yhdessä, montako pistettä vastauksestasi kertyy. Maks. 2 p.

- 1 p. kirjallisuuden käsitteistä: käytetty vähintään kaksi käsitettä:  
esim. aukkoisuus / synestesia / metafora / kielikuva / onomatopoeettiset ilmaukset/personifikaatio

- 1 p. kielestä: vähintään kahdella tasolla kieltä eritelty: sanataso, lausetaso

Syntaksi, lyhyet lauserakenteet, jotka helppoja mutta lisäävät semanttista haastetta - metatekstiä todella vähän

Murreilmaisut, esim. Laittoi mahalleen

Voimakkaat ja kuvailevat, onomatopoeettiset verbit, esim. teurasti makkarat, raapivat paistilastaa pitkin korvia

Aistihavaintojen yhdistäminen epäodotuksenmukaisella tavalla

- 0 p. "Keltainen ei voi haista", "outoa".

# Uutisen kriteeriviitteinen arviointi

- Uutinen ei täytä perinteisiä asiajournalismin uutiskriteereitä. **KYLLÄ**
- Uutinen sisältää paljon olennaista informaatiota onnettomuustilanteesta. **EI**
- Uutista ei voi pitää täysin luotettavana, vaikka lähteeksi mainitaan Associated Press. **KYLLÄ**
- Uutinen noudattaa tekstilajille tyypillistä etenemistä (keskeisestä ja tärkeänä pidetystä yksityiskohtiin ja taustoihin) **KYLLÄ**
- Uutista voi pitää täysin luotettavana, koska siinä kerrotaan julkaisupaikka, julkaisu-aika, lähde ja toimittaja. **EI**
- Instagram-lainauksen adjektiivit ovat tunteisiin vetoavia ilmauksia. **KYLLÄ**
- Tieto bensiinin loppumisesta on olennainen uutisen ymmärtämisen kannalta. **EI**
- Otsikko antaa harhaanjohtavan kuvan jutun sisällöstä. **KYLLÄ**
- Uutista ei voitaisi julkaista Helsingin Sanomissa. **KYLLÄ**
- Uutinen vastaa kaikkiin keskeisiin uutiskysymyksiin (tunnetaan nimellä 5M + 1K) **EI**
- Kuolleen laulajan Twitter-sitaatti on sisällytetty uutiseen, koska se selittää onnettomuutta. **EI**
- Uutisen eri osat synnyttävät hajanaisen tekstikokonaisuuden **KYLLÄ**
- Uutinen on luotettava, koska se sisältää myös kuva-aineistoa. **EI**
- Uutistekstin ja kuvien tyyli on yhdenmukainen. **EI**
- Uutinen koostuu lähes yksinomaan päälauseista **KYLLÄ**
- Maks. 14 p

## b) Miksi uutisen tulkinnassa tarvitaan kriittistä lukutaitoa? Perustele vastauksesi mahdollisimman monipuolisesti. maks. 2 p.

- Asiat, kun tarkastelee uutista yleensä:
  - mainitsee lehtityypin/julkaisukanavan
  - otsikko
  - Lähdetiedot (esim. Perustuu vain twiitteihin, amerikkalainen viihdelehti, pitäisi tukeutua useampaan lähteeseen, viranomaislähteet)
  - Taustatiedot (konteksti viihdelehtenä, kaupallistuminen, markkinointi,
  - Vaikuttaminen (uutisen tarkoitus, mihin pyritään, kuolema kiinnostaa, julkisuus)
  - Kielelliset ja kuvalliset keinot
- 1 pistettä: 1-2 asiaa tai yksi asia 1-2 näkökulmasta tarkastellen
- 2 pistettä: yli 2 asiaa tai yksi asia yli 2 näkökulmasta tarkastellen

# Alkukartoituksen tekstin tulkitsemisen tehtävistä

## Novelli – tulkitsemisen taso

- Asiatiedoista tulkintaan  
(sanatarkka/ymmärtävä lukeminen)  
-> tulkitseva lukutaito)
- novellin osien, kielen rakenteiden ja sanaston erittely

## Uutinen – tulkitsemisen taso

- uutisen lukeminen kontekstissaan  
(arvioiva/kriittinen lukutaito)

# Pisteesi suhteessa osaamisen itsearvioon

## Tekstien tulkintataidot (1.1. Kyky tulkita erilaisia tekstejä)

**Yhteispisteet:** Novelli 5 p + Uutinen A) 14 p + B) 2 p = 21 p

### 1.1. Kyky tulkita erilaisia tekstejä

|                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Hatara osaaminen</b></p> <p>Tekstien analysoiminen ja tulkintojen esittäminen tuntuu vaikealta. Erilaisten tekstien nimeäminen ja tunnistaminen on haastavaa. Minusta on vaikeaa kuvata, mitä tarkoitusta varten teksti on kirjoitettu.</p> <p>0 - 10 p</p> | <p><b>Kohtalainen osaaminen</b></p> <p>Pystyn ymmärtämään teksteistä yksityiskohtia mutta pääsisällön ymmärtäminen tuntuu vaikealta. En tunne kovin hyvin tekstin tulkitsemisessa tarvittavia käsitteitä, kuten tekstilaji, tyyli ja sävy, tai niiden soveltaminen on haastavaa.</p> <p>10 - 12 p</p> | <p><b>Hyvä osaaminen</b></p> <p>Pystyn ymmärtämään teksteistä pääsisällön ja yksityiskohtia, mutta koen joskus varsinkin pääsisällön ymmärtämisen vaikeaksi. Tunnistan tekstin tulkinnessa käytettäviä käsitteitä, kuten tekstilaji, tyyli ja sävy, mutta niiden soveltaminen tuntuu välillä vaikealta.</p> <p>13 - 15 p</p> | <p><b>Vahva osaaminen</b></p> <p>Pystyn analysoimaan ja erittelemään erilaisten tekstien merkityksiä sekä pohtimaan ja perustelemaan, miksi teksti on kirjoitettu. Tekstin tulkinnessa käytettävät käsitteet, kuten tekstilaji, tyyli ja sävy, ovat minulle tuttuja ja pystyn niitä soveltamaan melko sujuvasti.</p> <p>16 - 18 p</p> | <p><b>Asiantunteva osaaminen</b></p> <p>Pystyn analysoimaan kriittisesti erilaisia tekstejä ja niiden merkityksiä sen mukaan, mitä tarkoitusta varten teksti on kirjoitettu, millaisia tyylikeinoja ja sävyjä siinä käytetään ja miten nämä suhteutuvat esimerkiksi ajalliseen tai kulttuuriseen kontekstiin. Tunnistan hyvin eri tekstilajeja ja pystyn esittämään perusteltuja tulkintoja tekstin merkityksistä sekä arvioimaan kriittisestikin niiden käyttöyhteyksiä.</p> <p>19 - 21 p</p> |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

# Wilma-viestin arviointikriteerit

- Viesti kokonaisuutena/suhdetaso: aloitus, yhteydenottoive, lopetus
- Sisällöllinen anti: perustelut , Karvin raportin joidenkin keskeisten näkökulmien tiivistäminen
- Kielellinen ilmaisutapa: yleinen luettavuus

### **3 pistettä**

- hyvä kokonaisuus: aloitus, yhteydenottoive, lopetus
- ystävällinen tyyli: ei vain "ilmoitusasia"; vanhemman huolen huomioon ottaminen, viittaus Karvin raporttiin toimiva
- selkeä, luonteva, pääosin virheetön kielellisesti

### **1 piste**

- Kaksi puutetta 3:n kokonaisuus tai tyyli kohdista
- Kielessä luettavuutta haittaavia, pitkiä virkkeitä, ammattijargonia

### **2 pistettä**

- jokin 3 pisteen kokonaisuus tai tyyli kohdista puuttuu (esim. mennään suoraan asiaan, ei viittausta vanhempien yhteydenottoon; lopetuksessa ei yhteydenottoiveä, ei ole maininnut Karvin raportin lähdetietoa)
- Kielessä luettavuutta haittaavia, pitkiä virkkeitä, ammattijargonia

### **0 pistettä**

- ei täytä tehtävänantoa viestinä
- viestiä ei voisi lähettää huoltajille sellaisinaan

# Pedanet-ohjeiden arviointi

## A-kohdasta 0–2 pistettä

- 2 p. Ohje on selkeä, yksiselitteinen ja oppilaalle kohdistettu ohje, jossa oppilasta ohjataan Peda.net-ympäristössä sen käyttämillä nimityksillä. Ohje on suunniteltu oppilaalle, ja se on oppilaan helposti seurattavissa ja formaalisuudeltaan oppilaalle sopiva. Tekstissä on luettelma tai muulla tavoin osoitettu toimien vaiheistus. Yksi steppi voi puuttua.
- 1 p. Teksti on ohjaava ja jäsennetty etenemisvaiheisiin (luetelmin tai kielellisin vaiheistuksin), mutta lapsen on vaikea seurata/ymmärtää sitä ja/tai käytetyt käsitteet eivät ole lapsen “näkemän” ympäristön muodossa (ei ole käytetty Peda.netin käsitteistöä tai nimikkeitä) TAI puuttuu 2 tai useampia olennaisia steppejä (esim. kirjautuminen, tallentaminen, kuvan ottaminen)
- 0 p. Teksti ei ole ohjaava eikä lapselle suunnattu eikä siinä hyödynnetä Peda.netin käyttämiä nimikkeitä (jotka näkyvät oppilaalle näytössä), ei luettelmaa tai kielellisiä vaiheistuksia

# Ohjeiden erittelyn arviointi

- **B-kohdasta 0–3 pistettä** (erittelee tekstilajipiirteet, perustelee valintansa oppilaan lukutaidon ja TVT-taitojen näkökulmista ja kohdistaa tekstin oppilaalle, kertoo Peda.net-ympäristön hyödyntämisestä)
- **Tekstilajipiirteet (2 pistettä)**
  - 1p Huomioita ohjeen vaihteellisuudesta (esim. luettelo, luettelma, numerointi, kielellinen vaihteistus)
  - 1p Huomioita kielestä (esim. jokin näistä: päälauseiden käyttö, imperatiivi, peda.net-käsitteet)
- **1 p Vastaanottajan huomiointi**

Perustelua ed. mainituille piirteille esim. kolmasluokkalaisten lukutaidon tai ajattelun tason, käsitteiden ymmärtämisen ja Peda-net-harjoittelun avulla -> ei liikaa asiaa, käytin pedanetin käsitteitä, koska, käytin imperatiivia, koska). Vastaanottajan huomiointi muuten (voi kysyä apua opelta/vanhemmilta, muistutin, että tätä on harjoiteltu -> rohkaisu + kannustus)

# Pisteesi suhteessa osaamisen itsearvioon

## 2. Tekstien tuottamistaidot (2.1. Kyky hallita erilaisten tekstien tuottamisprosesseja ja -välineitä yksin ja yhdessä & **2.2. Kyky tuottaa tekstilajeja erilaisiin käyttötarkoituksiin**

### 2.2. Kyky tuottaa tekstilajeja erilaisiin käyttötarkoituksiin

|                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Hatara osaaminen</b><br>Minulla on vaikeuksia tuottaa eri tekstilajeja eri käyttötarkoituksiin. On vaikea ottaa huomioon erilaiset sosiaaliset, kulttuuriset ja institutionaaliset tilanteet. Tekstini sisällössä, rakenteessa tai kielessä on isoja puutteita. | <b>Kohtalainen osaaminen</b><br>Osaan tuottaa yksittäisiä tekstilajeja joihinkin käyttötarkoituksiin erilaisissa sosiaalisissa, kulttuurisissa ja institutionaalisissa tilanteissa. Tekstieni sisällössä, rakenteissa ja kielessä on usein puutteita. | <b>Hyvä osaaminen</b><br>Osaan tuottaa eri tekstilajeja eri käyttötarkoituksiin erilaisissa sosiaalisissa, kulttuurisissa ja institutionaalisissa tilanteissa. Tekstini ovat sisällöltään, rakenteeltaan ja kieleltään pääosin melko hyvin laadittuja. | <b>Vahva osaaminen</b><br>Osaan tuottaa useimmiten vakuuttavasti eri tekstilajeja eri käyttötarkoituksiin erilaisissa sosiaalisissa, kulttuurisissa ja institutionaalisissa tilanteissa. Tekstini ovat sisällöltään, rakenteeltaan ja kieleltään hyvin laadittuja. | <b>Asiantunteva osaaminen</b><br>Osaan vakuuttavasti tuottaa eri tekstilajeja eri käyttötarkoituksiin erilaisissa sosiaalisissa, kulttuurisissa ja institutionaalisissa tilanteissa. Tekstini ovat sisällöltään, rakenteeltaan ja kieleltään erittäin hyvin laadittuja. |
| 0–1 p                                                                                                                                                                                                                                                              | 2–3 p                                                                                                                                                                                                                                                 | 4–5 p                                                                                                                                                                                                                                                  | 6–7 p                                                                                                                                                                                                                                                              | 8 p                                                                                                                                                                                                                                                                     |

## KRIITTISEN LUKUTAIDON YDINKYSYMUKSET

(Huom. laaja tekstikäsitys)

*Oma suhteeni tekstiin*

Millainen olo tekstistä tulee?

Mitä tämä teksti yrittää tehdä minulle?

*Tekstin tausta*

Miksi teksti on kirjoitettu, mikä tehtävä sillä on?

Kuka tekstin on tuottanut? Miten? Missä se on julkaistu?

Ketä varten teksti on tuotettu? Kuka sitä käyttää, mihin ja miten?

Missä kohtaan samanlaisia tekstejä?

Millaisia tarkoituksia tekstillä on? Kenen etuja se palvelee?

*Tekstin rakenteita ja muotoja*

Miten teksti rakentuu? Mistä osista se koostuu?

Mihin tekstin sisältö perustuu?

- kokemuksiin, arkielämään, faktatietoon (tai sellaisena esitettyyn)
- näkemyksiin, mielipiteisiin, tulkintoihin?

Millaisen roolin teksti rakentaa kirjoittajalle ja lukijalle?

- Suhteen muodollisuus–epämuodollisuus, läheisyys–etäisyys, tunteisuus–asiakeskeisyys, tasa-arvoisuus...

Miten kirjoittaja suhtautuu esittämäänsä asiaan?

- tekijän asenteet, varmuusasteet, totuusarvot jne.

# Tekstien tulkitseminen = tekstitajuisuuden/ kielellisen tietouden kehittämistä

## PERUSKYSYMUKSIA

1) Millainen olo minulle tekstistä tulee? Miksi käytän tätä tekstiä? Mitä tämä teksti yrittää tehdä minulle?

Mikä on tekstin tavoite/tehtävä (viihdyttää, tiedottaa, vaikuttaa, ohjeistaa, myydä...)?

2) Kuka tekstin on tuottanut ja miten? Missä se on julkaistu? Kenen etuja teksti palvelee?

3) Mitä teksti käsittelee? Mihin tekstin sisältö perustuu (esim. kokemuksiin vs. faktatietoon (tai sellaisena esitettyyn)? Miten käsiteltyyn asiaan suhtaudutaan tai miten se esitetään (esim. varma–epävarma, tunteisuus–asiakeskeisyys)?

4) Millaisista osista/muodoista teksti koostuu? Miten eri osat/muodot palvelevat tekstin tavoitetta?

5) Millaisia kielen rakenteita ja sanastoa tekstissä on? Miten ne palvelevat tekstin tavoitetta?

